

Par izmaiņām centralizētajā latviešu valodas eksāmenā 12.klasei

Nemot vērā iepriekšējo gadu eksāmena pirmās daļas (zināšanas un pamatprasmes) rezultātus un atbilžu izvēles uzdevumu priekšrocības un trūkumus, kā arī skolotāju atsauksmes, 2013./2014. mācību gadā latviešu valodas eksāmenā 12.klasei mainīti pirmās daļas uzdevumu veidi, saglabājot pārbaudāmās prasmes un maksimāli iegūstamo punktu skaitu.

Skolēniem 26 atbilžu izvēles uzdevumu vietā būs jāveic 2 atsevišķi tukšo vietu aizpildīšanas uzdevumi. 1. uzdevumā pārbaudīs skolēnu prasmi no vārdu pamatformas veidot kontekstam atbilstošus vārdus vai vārdu formas, ievērojot pareizrakstību un valodas kultūras normas. Par katru pareizu atbildi skolēns varēs saņemt 1 punktu (kopā 8 punkti). Savukārt interpunkcijas lietošana tiks pārbaudīta 2. uzdevumā, kur piedāvātajos teikumos skolēniem vajadzēs ielikt trūkstošās pieturzīmes. Par katru teikumu, kurā būs pareizi ieliktas pieturzīmes, skolēns saņems 2 punktus. Ja būs pareizi ieliktas trūkstošās pieturzīmes, bet būs arī kāda nepamatota pieturzīme, skolēns saņems 1 punktu. Ja būs ieliktas tikai nepamatotas pieturzīmes vai arī skolēns vispār nebūs lietojis pieturzīmes, viņš saņems 0 punktu. Kopā par 2. uzdevumu varēs iegūt 18 punktu.

Eksāmena pirmās daļas un otrās daļas (teksta izpratne) uzdevumu kopējais izpildes laiks paliks nemainīgs – 100 minūtes. Abu daļu uzdevumi būs iekļauti vienā darba burtnīcā. Informējam, ka atsevišķu atbilžu lapu, kā tas bija iepriekšējos gados, nebūs.

Eksāmena trešajā daļā (tekstveide) skolēniem tiks piedāvāti 3 temati, kas saistīti ar kultūru un literatūru. Uzdevuma formulējumā šogad netiek īpaši norādīts, kas jāizmanto argumentācijai. Temata formulējums nosaka argumentācijai nepieciešamo faktu izmantojumu, ļaujot darba autoram brīvi izvēlēties gan pasaules un Latvijas kultūras, gan literatūras faktus.

VISC paraugam piedāvā divus variantus 1.uzdevuma izpildei un vienu variantu 2.uzdevuma izpildei.

1. uzdevums (8 punkti).

Veido iederīgus vārdus un vārdu formas no piedāvātajiem vārdiem!

(0) Šodienas pasaulē, kur viss plūst un (1) _____, kur sarukuši ne tikai attālumi starp valstīm, kļūst (2) _____ arī distance starp izglītību un izklaidi, darbu un atpūtu, dzīves privāto un publisko pusi, priekšstats par trimdu iegūst jaunu dimensiju.	0) <i>Šī un diena</i> 1) sajaukties 2) mazs
Šveices gados Rainis un Aspazija izjuta visai maz (3) _____ no trimdas pozitīvā efekta; tikai vēlāk, jau 20. gadsimta 20. gados, atgriezušies Latvijā, viņi pamazām sāka apzināties, cik nozīmīgs šis trimdas periods bija viņiem kā personībām un kā literātiem.	3) gandarījums
Kastaņjolas apkārtnē ir tik skaista, ka ienāk prātā paradokssāls ieraksts no Raiņa dienasgrāmatas: „(4) _____ – jūsu vienīgā dzīves izeja ir nedzīvot dzīvē!”	4) Atcerēties
Divas lielas personības, pieradušas būt uzmanības centrā, vientuļajā, svešajā, mazajā Kastaņjolā pēkšņi ir (5) _____ skatīties tikai (6) _____.	5) piespiest 6) <i>viens un otrs</i>
Domās kavējoties tālumā, filozofiskais Rainis kļūst vēl filozofiskāks, bet (7) _____ Aspazijai šis attālums izrādās ūdens atvars, kurā iekrist; kamēr Raini veldzēja Šveices daba, Aspazijai trūka cilvēku.	7) dzīvespriecīgs
Četri spoži un erudīti mūsdienu autori grāmatā <i>Robežas. Aspazija un Rainis starp Latviju un Šveici</i> uzdod jautājumu: vai pasaulē, kur robežas izzūd – kā ģeogrāfiskā nozīmē, tā mūsu apziņas ainavā –, vairs ir kāda jēga idejai par visiem iespējamajiem un (8) _____ ierobežojumiem.	8) nepārkāpt

(Pēc *Robežas. Aspazija un Rainis starp Latviju un Šveici*, Rīga: Neputns, 2006)

1. uzdevums (8 punkti).

Veido iederīgus vārdus un vārdu formas no piedāvātajiem vārdiem!

<p>Kaut arī Rainis, slavenākais no visu laiku latviešu rakstniekiem trimdiniekiem, par šo laiku glabā rūgtas atmiņas, patiesībā Raiņa radošās biogrāfijas (0) <u>visproduktīvākais</u> posms sakrīt ar viņa Šveices trimdas laiku.</p>	<p>0) viss un produktīvs</p>
<p>Dzejniekam tāpat kā kādreiz (1) _____ pilnvērtīgi dzīvot un strādāt traucējis saules trūkums, pēc (2) _____ no trimdas Rainis katru gadu slimojis aukstajā laikā ap ziemu, nav panesis mūsu klimatu, arī fizisko, tāpat kā garīgo, par daudz bija pieradis pie silta un maiga klimata dienvidos.</p>	<p>1) Nīče 2) pārrasties</p>
<p>Rainis, (3) _____ no trimdas Latvijas valstī, kuru tas, viņaprāt, bija noredzējis un uzcēlis savos darbos, (4) _____ nesaskatīja būtisku pretrunu, kādu robežu un šķirtni starp šīm divām – rakstnieka un politiķa – lomām: viņš vēlējās spēlēt tās abas.</p>	<p>3) atgriezties 4) tas un brīdis</p>
<p>Iespēja, ka dzejnieks varētu piepildīt savu Jaungada vēlēšanos „būt prezidentam”, bija reāla, jo Raiņa pārstāvētā partija bija nepārprotama vēlēšanu uzvarētāja, iegūstot 38,9 %, un Rainis individuāli savāca vairāk (5) _____ nekā (6) _____ cits kandidāts.</p>	<p>5) balsis 6) jeb un kurš</p>
<p>Rainis tik mērķtiecīgi kā neviens cits latviešu rakstnieks ir atklājis dilemmas, ar kādām (7) _____ katram politikā iesaistītam literātam, galvenokārt ar neizbēgamo konfliktu starp patiesību un varu.</p>	<p>7) sastapties</p>
<p>Intuitīvā līmenī Rainis saprata, ka sava radošā darba labā būtu jānošķir (8) _____ no mākslas, tomēr viņam grūti nācās pieņemt šīs skaidri apzinātās nošķiršanas konsekvences.</p>	<p>8) politika</p>

(Pēc Robežas. *Aspazija un Rainis starp Latviju un Šveici*, Rīga: Neputns, 2006)

2.uzdevums (18 punkti).

Izlasi teikumus! Liec trūkstošās pieturzīmes!

1. Tieši četrpadsmit Šveices gados, radoši bagātākajā biogrāfijas posmā, dzejnieka Raiņa iztēlē nobrieda un rakstos tika iemūžināts „ideālas Latvijas” tēls sava veida demokrātijas tiesiskuma un garīguma tīrradnis.
2. No Šveices dzimtenē Rainis un Aspazija kā zināms atgriezās 1920. gada pavasarī, kad Latvija jau bija kļuvusi par neatkarīgu republiku, tomēr tās īstenība dzejnieku izsapņotās Latvijas modelim līdzinājās visai attālu.
3. Arī Raiņa pūles tuvināt sava „brīvās Latves” ideāla īstenošanu pildot Saeimas deputāta, ministra un kultūras darbinieka funkcijas un, jāpiebilst, upurējot sevi kā dzejnieku sekmējās tikai daļēji.
4. Atvaļinājuma laikā (1927) Rainis tolaik Latvijas Republikas izglītības ministrs devās uz Kastaņjolu, lai strādātu pie atmiņu grāmatas par Šveicē pavadītajiem gadiem.
5. Atgriezies Latvijā viņš rakstīja: „Esmu jau divus mēnešus mājās. Kaut līst lietus, ir migla un vējš, man spīd saulainā un siltā Kastaņjola. Vai viņa pārvēršas man par simbolu?”
6. Kastaņjolu tādā pašā simboliskā un idealizētā gaismā kā Rainis redzēja arī tie trimdas latvieši kuri pēc Otrā pasaules kara Lugānas ezera krastos abiem brīvības dzejniekiem cēla pieminekli un iekārtoja viņu memoriālo muzeju.
7. Kastaņjola „ideālās Latvijas” simbols bija maza brīvās Latvijas saliņa arī Raiņa un Aspazijas otrās dzimtenes apmeklētājiem no trimdas.
8. Brauciens uz Kastaņjolu kurš bieži vien bija saistīts ar lielu attālumu pārvarēšanu, prāvu finansiālo ieguldījumu un citām grūtībām galvenokārt viņiem bija svētceļojums uz zaudēto dzimteni.
9. Darba procesā, apgūstot agrāk tikpat kā neizmantotu Šveices un Latvijas avotu materiālus un arhīvu dokumentus literatūru un periodiku, radās pārlicība, ka šī tēma pelnījusi, lai to projicētu uz plašāka laikmeta norišu fona.

(Pēc Gundegas Grīnumas)